

Boekbespreking: Guy Stessens: De nationale en internationale bestrijding van het witwassen. Onderzoek naar een meer effectieve bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit

Citation for published version (APA):

Klip, A. H. (1997). Boekbespreking: Guy Stessens: De nationale en internationale bestrijding van het witwassen. Onderzoek naar een meer effectieve bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit. *Trema : tijdschrift voor de rechterlijke macht*, 1998(2/3), 53-55.

Document status and date:

Published: 01/01/1997

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

Download date: 13 Sep. 2024

discussie rekening kan worden gehouden.

Uit de uitgangspunten van het rapport van de Commissie Leemhuis volgt dat de door haar voorgestelde ministeriële bevoegdheden niet behoren te worden overgenomen omdat ze onverenigbaar zijn met de constitutioneel geheel juiste visie van de Commissie dat de rechtsprekende macht dient te worden gëmancipeerd tot een zelfstandig deel van de trias politica. Bij die positie past wél dat ook de rechtsprekende macht in beginsel onderworpen is aan het in een democratie essentiële budget- en controlerecht van de wetgevende macht. Maar bij die positie past niet dat de rechtsprekende macht budgettair – en met name voor wat betreft haar inpassing in het stelsel van de Comptabiliteitswet – anders wordt behandeld dan de Hoge Colleges van Staat, ten aanzien van wie de minister wie het aangaat, evenmin beschikt over bevoegdheden als waarvan in het rapport van de Commissie Leemhuis sprake is.

Voor wat betreft de samenstelling van de Raad voor de Rechtspraak moet worden bepaald dat alle leden van dit bestuursorgaan van de rechtsprekende macht rechter zijn. Daarop mag de rechtsprekende macht als zelfstandige macht in de trias politica aanspraak maken.

Deelnemers in het PBRM zijn:

Mr. S.K. Martens, president Hoge Raad, voorzitter
Mr. Th.B. ten Kate, procureur-generaal bij de Hoge Raad
Mr. G.Chr. Kok, president Gerechtshof 's-Gravenhage
Mr. H. Bekker, president Centrale Raad van Beroep
Mr. J. Mendlik, president arrondissementsrechtbank Rotterdam
Mr. J.A.L. Brada, kantonrechter Amsterdam
Mr. L. van Dijke, kantonrechter Breda
Mr. L.R. van der Weij, voorzitter NVvR, president Hof Arnhem (waarnemer)
Mr. Jhr W. van Nispen tot Sevenaer, griffier Hoge Raad
Mr. R.B.C.M. de Ruijter, Algemeen Secretariaat Zittende Magistratuur

Boekbespreking

Guy Stessens: De nationale en internationale bestrijding van het witwassen.

Onderzoek naar een meer effectieve bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit.

(diss.) Universitaire Instelling Antwerpen, Antwerpen Groningen: Intersentia Uitgevers NV 1997, (652 p.).

Dit lijvige maar gelijktijdig ook zeer boeiende boek beschrijft vele facetten van het witwassen. In eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de instrumenten van profijtgerichte criminaliteit; de strafbaarstelling van witwassen, de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel en de confiscatie. In hoofdstuk twee staat de preventie van het witwassen centraal. In hoofdstuk drie worden bank- en beroepsgeheimen, alsmede het zwijgrecht besproken. Voorts komen hier voorlopige maatregelen tot verhaal aan de orde. Hoofdstuk vier bevat een beschouwing over aspecten van extraterritoriale rechtsmacht over witwassen. De internationale samenwerking ten slotte vormt het thema van hoofdstuk vijf. Het onderzoek wordt afgesloten met aanbevelingen voor wetgeving en praktijk.

Stessens heeft een indrukwekkend boek geschreven. Hij heeft een onmetelijke hoeveelheid literatuur bestudeerd. Dit bronnenmateriaal is toegankelijk gemaakt in een uitgebreid literatuuroverzicht alsmede in het zeer gedetailleerd uitgewerkte notenapparaat (bijna 2900 noten!). In aanvulling op het literatuuroverzicht is in de noten een schat aan rechterlijke uitspraken opgenomen, alsmede vele verwijzingen naar de wetsgeschiedenis van België en diverse andere landen.

Het boek toont op overtuigende wijze aan dat de bestrijding van witwassen interdisciplinair is geworden. Met alleen kennis van het strafrecht van het eigen land komt men er niet meer. Een goed begrip van andere rechtsakten: civiel recht, administratief en financieel recht, alsmede een blik over de grens is vereist. In de paragrafen 44-48 wordt die invloed helder beschreven. Alhoewel het hier gaat om een Belgisch proefschrift is het boek om twee redenen ook voor Nederland relevant. Allereerst vergelijkt Stessens veelvuldig met het Nederlandse recht terzake. Daarnaast maakt het boek duidelijk dat witwassen bestrijding vrijwel steeds internatio-

nale samenwerking vereist. Voor deze samenwerking is integrale kennis van het vreemde rechtssysteem essentieel. Stessens' boek voorziet daar voor wat betreft België in en geeft voorts meer dan voldoende inkijk in het recht van de Verenigde Staten, Engeland en Wales, Luxemburg, Nederland en Zwitserland. De auteur laat zich door de ontoegankelijkheid van vervlechte wetgeving van zeer verschillende oorsprong niet uit het lood slaan. Dat is een niet geringe prestatie gezien de vele nationale en internationale verplichtingen op het gebied van het witwassen. Alleen al ten aanzien van de juridisch bindende instrumenten zijn er tal van gremia die internationale verdragen opstellen: de Raad van Europa, de Verenigde Naties, de Europese Unie. Daarnaast hebben staten bilateraal vele overeenkomsten gesloten. Nationaal heeft elk land dan weer zijn eigen wetgeving, die natuurlijk afwijkt van wat een ander land heeft geregeld. Voor de landen van de Europese Gemeenschap snijdt de Europese Witwasrichtlijn uit 1991 vervolgens dwars door alle andere wetgeving heen. Het speelse gemak waarmee Stessens met deze complicaties omgaat, toont een veelzijdig jurist. Andere moeilijkheden bestaan uit het aanwenden van administratief-rechtelijke regelingen, die dikwijls verplichtingen tot medewerking bevatten, terwijl het resultaat gebruikt gaat worden in een strafrechtelijke context. Dit roept de vraag op in hoeverre die administratieve weg niet gekozen zou kunnen worden juist vanwege het feit dat minder waarborgen voor de betrokkenen bestaan. Desalniettemin is de auteur van mening dat een strafrechtelijk rechtshulpverzoek niet meer behoeft te worden gedaan, indien een staat bewijs reeds via een administratief-rechtelijke weg heeft verkregen.

Inmiddels zijn er vele internationale instrumenten opgesteld die op enigerlei wijze te maken hebben met witwassen. Tal van (internationale) instellingen doen aanbevelingen terzake of stellen zelfs modelverdragen op. Hoewel de invloed van deze laatste inofficiële groep van documenten op de eerste (juridische bindende) documenten onmiskenbaar is, dient mijns inziens dit onderscheid in de presentatie en bespreking helder te zijn. Schrijver bespreekt ze thematisch, zonder steeds het onderscheid in juridische status expliciet aan te geven (par. 58-62). Dat is opmerkelijk omdat hij dit effect juist wel in zijn beschrijving 'van soft law naar hard law' heeft onderkend.

Vanaf de kaft geeft de schrijver reeds aan wat zijn invalshoek is op de bestrijding van witwassen. Hoe kan worden gekomen tot een meer effectieve bestrijding van de profijtgerichte criminaliteit? Deze probleemstelling impliceert twee dingen: a) dat de huidige mate van bestrijding onvoldoende is; b) dat effectieve bestrijding kan worden gemeten. Voor de lezer roept dat onmiddellijk de vraag op of een dergelijk onderzoek aan de hand van literatuuronderzoek kan worden gedaan. Met andere woorden: is voor meting van de effectiviteit niet tevens empirisch onderzoek nodig? Schrijver heeft dit probleem wel gezien en concludeert dan ook dat het daadwerkelijk succes in de praktijk eerder voorwerp van een criminologisch proefschrift zou moeten uitmaken. Als antwoord is dit enigszins onbevredigend omdat het de onderzoeksmethode bij deze vraagstelling in twijfel trekt.

Ten aanzien van de rechten van justitiabelen roept de effectiviteitsinvalshoek de vraag op of hun positie niet verloren gaat in de overvloed aan regelingen. Schrijver constateert daarenboven nog dat de bescherming van de rechten van derden als het ware wordt uitvergroot indien het gaat om internationale samenwerking (par. 1283). Schrijver heeft naar mijn mening de betekenis van het EVRM in de (inter)nationale bestrijding van het witwassen onderschat. Weliswaar heeft hij in het begin van zijn boek geconstateerd dat bij het opleggen van de confiscatiesanctie artikel 6 van het EVRM en artikel 1 van het Eerste Protocol bij dat verdrag van toepassing zijn, de relevantie van andere rechten uit het EVRM of de toepassing van dit verdrag bij de internationale samenwerking wordt door hem afgewezen. Te gemakkelijk wordt geconcludeerd dat een schending van het privé-leven in de zin van artikel 8 EVRM zich wel niet zal voordoen. Met betrekking tot de uitwisseling van gegevens omtrent financiële transacties aan de nationale meldpunten (in Nederland het Meldpunt Ongebruikelijke Transacties): 'Een belangrijke factor daarbij is dat de cliënt die een financiële transactie aangaat, op voorhand weet dat zijn privé-leven aan inbreuken bloot staat.' (par. 427) De wetenschap dat het privé-leven zal worden geschonden, neemt de schending niet weg. Met betrekking tot de toepasselijkheid van het EVRM op internationale rechtshulp in strafzaken concludeert de auteur aan de hand van beslissingen van de Europese Commissie voor

de Rechten van de Mens dat artikel 6 EVRM niet van toepassing zal zijn. Ik kan deze lezing niet volgen. De genoemde beslissingen betreffen alle uitleveringszaken waarin de Commissie (terecht) heeft gesteld dat een opgeëiste persoon niet valt aan te merken in de aangezochte staat als iemand met een 'criminal charge' in de zin van artikel 6. Daarmee is nog niets gezegd over andere vormen van internationale samenwerking dan de uitlevering. De Commissie heeft dan ook zowel de verantwoordelijkheid van de aangezochte staat als die van de verzoekende staat in procedures van internationale bewijsverkrijging geaccepteerd. Zie voor de verantwoordelijkheid van de aangezochte staat ECRM, 5 februari 1973, 5049/71 (*X, Y en Z tegen Oostenrijk*), Collection of Decisions 43, p. 38; ECRM 6 maart 1989, 12592/86 (*R tegen Oostenrijk*), Decisions and Reports 60, 201; ECRM 12 oktober 1992, 14369/88 (*Noviflora Sweden Aktiebolag tegen Zweden*), niet gepubliceerd. Zie voor de verantwoordelijkheid van de verzoekende staat ECRM 12 juli 1978, 7779/77 (*X tegen Duitsland*), niet gepubliceerd; ECRM 13 juli 1987, 11835/85 (*X tegen Duitsland*), European Human Rights Reports 1988, 521 en ook het EHRM, 27 juni 1968, Series A-8 (*Neumeister tegen Oostenrijk*). Dat de toepassing van de internationale rechtshulp burgers niet onttrekt aan de bescherming van het EVRM is begrijpelijk omdat het verdrag in artikel 1 de rechten toekent aan een ieder die onder de rechtsmacht van de aangesloten staten is gesteld. Daarbij maakt het niet uit of alle aspecten van de strafprocedure zich binnen de grenzen van een staat afspelen.

Stessens sluit af met een aantal aanbevelingen die tot een grotere afroeping van wederrechtelijk verkregen vermogen zouden moeten bijdragen. Allereerst dient de pakkans te worden vergroot. Tevens wordt voorgesteld de voorwaarde van dubbele strafbaarheid als voorwaarde voor het geven van kleine rechtshulp te laten vallen. Dit komt de criminaliteitsbestrijding ten goede en kan tevens in geval van bewijs à décharge ten gunste van de verdachte strekken.

Wordt door de effectiviteitsinvalshoek de positie van de verdediging niet teveel uit het oog verloren? De auteur merkt het specialiteitsbeginsel aan als een vertaling van een soevereiniteits-eis van de aangezochte staat. Dat is ongetwijfeld juist. Maar speelt hierbij niet ook een rol dat de aangezochte staat daardoor kan garanderen dat nationaalrechtelijke waarborgen ook

in de internationale context worden nageleefd? Met andere woorden, heeft niet juist de verdachte belang bij handhaving van het specialiteitsbeginsel? Voorts wordt voorgesteld de geheimhoudingsplicht in een aantal gevallen op te heffen. Persoonlijk heb ik mijn twijfels over de werkbaarheid van het uitbreiden van preventieve normgeving op een aantal cruciale juridische beroepen. Het gaat met name om beroepen met een geheimhoudingsplicht (advocaat, notaris, arts, geestelijke, zie par. 1324). Zoals vanuit een effectiviteitsgedachte verwacht mag worden geeft Stessens de voorkeur aan waardeconfiscatie boven objectconfiscatie. Voorts verwacht hij veel van de procedure in rem, zoals in de Verenigde Staten gebruikelijk.

Het cruciale punt bij de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel ligt dikwijls bij de internationale samenwerking. Een witwasser die zijn kansen om van 'zijn' geld te kunnen profiteren wil vergroten, dient in verschillende landen te opereren. Dat is niet alleen risicospreiding maar compliceert opsporing, vervolging en confiscatie. Het boek maakt zeer duidelijk dat de bestrijding van profijtgerichte criminaliteit dient te geschieden door autoriteiten die zowel het eigen recht als de van toepassing zijnde verdragen beheersen, als zich kunnen inwerken in het relevante buitenlandse recht. Een belangrijke notie is dat (kennis van) internationale samenwerking zich niet kan beperken tot strafrechtelijke samenwerking, maar dat met name ook de administratieve samenwerking in de beschouwingen dient te worden betrokken. De toegankelijkheid van het recht terzake van bestrijding van witwassen is door Stessens in zijn proefschrift op voortreffelijke wijze bevorderd.

*Dr. A.H. Klip
Universitair hoofddocent strafrecht
aan de Universiteit van Utrecht.*

Signalement

Over Aanvullen en Vervangen

Om maar met de deur in huis te vallen: ik ben (buiten-)lid van de NVvR dank zij het feit dat ik plaatsvervanger ben bij het hof in Amsterdam. Onbevooroordeeld ben ik dus niet, als het gaat om de vraag of advocaten mogen optreden als hulpje bij 'hun' rechtbank of 'hun' hof. Als lid van de vereniging stel ik mij bescheiden op: ik ga niet naar de vergaderingen en ook de maandelijks borrel van het hof pleeg ik niet te bezoeken. Het is goed dat de 'echte' leden daar onder elkaar zijn. Ik betaal contributie aan een nuttige vereniging en lees Trema. Mijn vrienden onder de magistraten groet ik in de gangen van het Concertgebouw en sommigen spreek ik op de sociëteit.

Ik verkreeg mijn plaatsvervangerschap door het leiden van een oppassend leven als advocaat en als kantonrechter-plaatsvervanger. En door het feit dat ik een aantal leden van het hof, waaronder iemand die in zijn Raio-tijd mijn stagiaire was geweest, persoonlijk kende. Toen ik belangstelling toonde, bleek mij dat die belangstelling wederzijds was en na een korte sollicitatieprocedure bij een commissie bestaande uit leden van het hof, werd mijn benoeming geaccordeerd en na enkele maanden door middel van een KB bekrachtigd. Bij mijn installatie, tezamen met een aantal 'echte' raadsheren, werden vriendelijke woorden van welkom gesproken; ik voelde mij ook welkom. Op het KB stond de handtekening van de minister van Justitie, waaruit ik afleidde dat hij er van wist dat er weer een advocaat in zijn eigen hofsort plaatsvervangend raadshereer was geworden.

Enige jaren later schreef het lid van het hof Ingelse, dat het eigenlijk niet moest kunnen, deze vermenging van functies, die het publiek niet zou begrijpen. Nog weer enige jaren later ontstond een heuse publieke discussie over dit onderwerp. De minister van Justitie was er in die discussie vlug bij om te verklaren, dat aan deze misstand ('inderdaad, dit was aan het publiek niet uit te leggen') snel een eind gemaakt moest worden. Toen kwamen de tongen pas goed los. Vreemd genoeg heb ik bij alle debatten één vraag steeds gemist: Het was toch de minister (of, zoals in